

The Application of Saraniya–Dhamma Principles to Strengthen the Political Awareness of The Civil Sector in The Democracy of The People in Pha Luad Sub–District, Tha Pla District, Uttaradit Province

การประยุกต์หลักสารานียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

Received: Mar 23, 2026

Revised: May 5, 2026

Accepted: May 11, 2026

Jeera–Anan Lamto (จิรอนันต์ ลำโต)*

Phrae Buddhist College, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

วิทยาลัยสงฆ์แพร่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Sayan Innanjai (สายัณห์ อินนันใจ)

Phrae Buddhist College, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

วิทยาลัยสงฆ์แพร่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrakrusoponkittibundit (พระครูโสมณกิตติบัณฑิต)

Phrae Buddhist College, MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

วิทยาลัยสงฆ์แพร่, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*Corresponding Author Email: jeraan1402500@icloud.com

Abstract

This research article aims to: (1) examine the level of civil political consciousness in a democratic regime among the people; (2) investigate the factors affecting civil political consciousness in a democratic regime; and (3) To propose the application of the principles of Sārāṇīyadhamma to enhance civic political consciousness among citizens in a democratic regime of the people in Pha Lueat Subdistrict, Tha Pla District, Uttaradit Province. This study employed a mixed–methods research design consisting of the following components: 1) A survey method was utilized through the distribution of questionnaires. 2) In–depth interviews were conducted with key informants, and 3) Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Multiple regression analysis was performed using the stepwise method, comprising quantitative research using questionnaires distributed to a sample of 373 people, determined by Taro Yamane's formula, and qualitative research using in–depth interviews with 10 key informants. Content analysis was conducted considering the context and presented descriptively alongside frequency distribution tables of key informants to support the quantitative data.

The Result

1. The level of civic political consciousness in a democratic regime among the people of Pha Lueat Subdistrict, Tha Pla District, Uttaradit Province, in terms of Sārāṇīyadhamma principles, was found to be at a high level overall.

2. Regarding the factors affecting civic political consciousness in a democratic regime among the people of Phalueat Subdistrict, Tha Pla District, Uttaradit Province, had correlation values between 3.229 and 10.301, indicating that some pairs had relatively high correlations, which could lead to multicollinearity issues. Therefore, collinearity statistics were tested by examining the Tolerance and Variance Inflation Factor (VIF) values.

3. The application of the Six Principles of Sārāṇīyadhamma to enhance political consciousness among citizens in a democratic regime in Pha Lueat Subdistrict, Tha Pla District, Uttaradit Province reveals that citizens should develop political awareness by expressing their political views in a polite and rational manner, respecting individuals with differing opinions, and engaging in peaceful political dialogue. Furthermore, they should uphold the common good as the primary basis for decision-making, recognize their civic duties by strictly adhering to laws and community regulations, and consistently follow information from diverse sources. Emotional judgment and personal bias should be avoided, with decisions made impartially in accordance with democratic principles.

Keywords: Sārāṇīyadhamma; Political Consciousness; Democratic Citizenship

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประชาชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประชาชน 3) นำเสนอการประยุกต์หลักสารณยธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ด้วยถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise การวิจัยเชิงปริมาณใช้การแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จำนวน 373 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน การวิเคราะห์เนื้อหา

ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ด้านหลักสาราณียธรรม 6 พบว่าอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีค่าอยู่ระหว่าง 3.229 – 10.301 ถือว่าบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงต้องมีการทดสอบ Collinearity Statistics โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor : VIF)
3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยได้ประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 พบว่า ประชาชนควรมีจิตสำนึกทางการเมืองด้วยการแสดงออกทางการเมืองเป็นไปอย่างสุภาพ มีเหตุผล เคารพบุคคลที่มีความเห็นที่แตกต่าง มีการแลกเปลี่ยนทางการเมืองอย่างสันติ และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักในการตัดสินใจ ตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองในการปฏิบัติตามกฎหมาย และกติกาชุมชนอย่างเคร่งครัด และติดตามข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่ง หลีกเลี่ยงการตัดสินใจจากอารมณ์หรืออคติส่วนตัว โดยตัดสินใจมุ่งความเป็นกลางตามหลักประชาธิปไตย

คำสำคัญ: หลักสาราณียธรรม; จิตสำนึกทางการเมือง; พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

บทนำ

การพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทยที่กำหนดให้การปกครองเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560 : 77) ได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และใช้สิทธิเลือกตั้งหรือออกเสียงประชามติได้โดยอิสระปราศจากการครอบงำ บทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยมิได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางกฎหมายหรือสถาบันทางการเมืองเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองเป็นสำคัญ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย (จิตรกร ละออศรี, 2564 : 1) มิได้หมายถึงการมีสถานะทางกฎหมายเท่านั้น หากครอบคลุมถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะ ความรับผิดชอบส่วนรวม การเคารพกติกา การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และความสามารถในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคมอย่างสันติและสร้างสรรค์ พลเมืองที่มีคุณภาพเปรียบเสมือนรากฐานของประชาธิปไตย หากรากฐานอ่อนแอ ย่อมส่งผลต่อเสถียรภาพและการพัฒนาทางการเมืองในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ทางการเมืองและสังคมของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางความคิดที่นำไปสู่ความขัดแย้งและการแบ่งขั้วทางการเมืองในหลายระดับ ความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน การขาดทักษะการใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์ ตลอดจนการขาดความไว้วางใจต่อกระบวนการทางการเมือง อาจเป็นปัจจัยที่บั่นทอนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ของประชาชน ปัญหาเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งถือเป็นพื้นที่พื้นฐานของการเรียนรู้ประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรง

ในบริบทของตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (องค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด, ออนไลน์) ซึ่งประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน และมีประชากรจำนวน 6,482 คน แม้จะมีโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่ยังคงพบว่าการมีบทบาทของประชาชนในกิจกรรมสาธารณะและกระบวนการทางการเมืองยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ซึ่งทำให้ประชาชนบางส่วนมองว่าการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำเพียงฝ่ายเดียว การยกระดับจิตสำนึกทางการเมืองจึงควรดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม และค่านิยมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ งานวิจัยนี้จึงเสนอการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตาวิกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโกติ สีสสามัญญตา และทิวฐีสสามัญญตา มาเป็นกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ควบคู่กับแนวคิดด้านสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และหลักนิติธรรม อันเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนโดยนำเอาหลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ 1) เมตตาทายกรรม ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง 2) เมตตาวิกรรม สื่อสารเข้าใจกัน 3) เมตตาโมกรรม เคารพในความคิดผู้อื่น 4) สาธารณโกติ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 5) สีสสามัญญตา รับผิดชอบต่อหน้าที่ 6) ทิวฐีสสามัญญตา มีความเป็นกลาง และนำเอาทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค และจิตสำนึกในหลักนิติธรรม เพื่อทราบถึงระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนได้อย่างแท้จริงอันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม 6

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความสามัคคีของหมู่คณะ โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุสงฆ์ประชุมกันทุกกึ่งเดือนในวันอุโบสถ คือ วันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ เพื่อฟังการสวดพระปาฏิโมกข์ อันเป็นหลักวินัยที่ช่วยรักษาความเป็นระเบียบและความพร้อมเพรียงของคณะสงฆ์ (ที.ม. 10/246/294) ทั้งยังทรงอนุญาตให้มีการทำสามัคคีอุโบสถเมื่อเกิดความไม่เข้าใจกันในกลุ่มสงฆ์ เพื่อปรับความเข้าใจและป้องกันความขัดแย้งไม่ให้ขยายตัวเป็นหลักธรรมสำคัญที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข คือ สาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกันด้วยความรัก ความเคารพ และความปรารถนาดี (อจ.จก. 22/11/14) ได้แก่ 1) เมตตา 2) เมตตากรรม การกระทำต่อกันด้วยความเมตตา 3) เมตตาจิตกรรม การพูดจาด้วยความสุภาพและหวังดี 4) เมตตาภาวนากรรม การมีจิตใจปรารถนาดีต่อกัน 5) สาธารณโภคี การแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม 6) สีสัมมัญญตา การประพฤติดีและรักษาระเบียบวินัยร่วมกัน และ 7) ทิฏฐิสัมมัญญตา การมีความคิดเห็นที่ถูกต้องและสอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่า หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี และความร่วมมือของคนในสังคม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารองค์กร และการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความเจริญอย่างยั่งยืน ทั้งนี้หลักสาราณียธรรม 6 ยังเป็นหลักที่สร้างความรักความสามัคคีของคนในสังคม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกัน ทำให้สังคมมีความสุขความสงบ มีเหตุ มีผล และสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นได้ดียิ่งขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์

การประยุกต์ คือ การนำองค์ความรู้หรือทฤษฎีจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาปรับใช้ในภาคปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมได้อย่างเป็น

รูปธรรม โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างภาคทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง เช่น การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือการนำองค์ความรู้ด้านการบริหารและการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาชุมชนและองค์กร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 87) โดยความสำคัญของการประยุกต์สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับงาน การประยุกต์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภาคภูมิใจและมีความผูกพันกับงานมากยิ่งขึ้น 2) ระดับองค์กรหรือหน่วยงาน การประยุกต์ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงานในองค์กร ส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพและเกิดความเป็นเลิศ 3) ระดับพื้นที่ เป็นการนำทฤษฎีหรือองค์ความรู้หลายด้านมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม และ 4) ระดับประเทศ การประยุกต์ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และการจัดการความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง (สมชาติ ไตรรักษา, 2560 :131-132) จึงสรุปได้ว่า การประยุกต์เป็นกระบวนการสำคัญในการนำองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เช่น การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และการพัฒนาชุมชน สังคมให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดการรับผิดชอบต่อหน้าที่ เกิดการรับผิดชอบต่อส่วนรวม และสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวมได้

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึกทางการเมือง

สำนึก และ จิตสำนึก เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน โดยมักใช้แทนกันในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สำนึกหมายถึงการรู้สึกตระหนักหรือซาบซึ้งในคุณค่าและความสำคัญของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนจิตสำนึกหมายถึงภาวะที่จิตมีความรู้ตัว สามารถรับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมได้อย่างมีสติ (พระปัญญาสุจิตโต (สิงาม), 2554 : 26) จิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเด็นดังต่อไปนี้ 1. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ คือหลักการที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญขั้นพื้นฐานของระบบเสรีประชาธิปไตย 2. จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค คือหลักความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน 3. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักนิติธรรม คือ หลักการอันถูกต้องตามกฎหมายเป็นที่ยอมรับ มีความชอบธรรมตามกระบวนการกฎหมาย ซึ่งตรงกันข้ามกับการปกครองโดยคณะบุคคล โดยมีลักษณะประชาธิปไตยไว้ 3 ประการ คือ 1. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น 2. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความสามัคคีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 3. ประชาธิปไตยที่แสดงถึงความมีเหตุผลและดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหา (เกษภา ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2561 : 200-201, ออนไลน์) สรุปได้ว่า จิตสำนึกทางการเมือง เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคม

ประชาธิปไตย เพราะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยการเมืองมีจิตสำนึกทางการเมือง พาให้สังคมเกิดความสามัคคี และสงบสุขได้อย่างยั่งยืน ไม่โจ่งตึ๊งกัน ให้ความรักความเข้าใจซึ่งกัน และมิจิตสำนึกถึงการเสียสละเพื่อส่วนรวม มองผู้เห็นต่างทางการเมือง เป็นผู้มีแนวคิดที่ดี เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในตำบลผาเสียด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 5,341 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลผาเสียด, อัดสำเนา) กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม (Systematic Random Sampling) จำนวน 373 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (วัลลภ สุขสวัสดิ์, 2561 : 76) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูป/คน เพื่อพยากรณ์ ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 วิธี ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ด้วยถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลผาเสียด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยเครื่องมือดังกล่าวมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับจิตสำนึกทางการเมือง ภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเสียด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค และ จิตสำนึกในหลักนิติธรรม ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ประการ ได้แก่ เมตตาการุณกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) เมตตาวิจิตรกรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) เมตตาโมกขกรรม (เคารพในความคิดเห็นผู้อื่น)

สาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม) สีสสามัญญา (รู้บทบาทหน้าที่) และทิวาสัญญา (มีความเป็นกลาง) เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน แบบสอบถามการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และมีการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้และเหมาะสมในการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง รวมถึงประสานกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษานักวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$ S.D. = 0.) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1) จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ 2) จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค และ 3) จิตสำนึกในหลักนิติธรรม ซึ่งแสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน โดยภาพรวม

จิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบ ประชาธิปไตย	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ	4.02	0.56	มาก
2. จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค	3.90	0.41	มาก
3. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม	3.85	0.51	มาก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประชาชน โดยภาพรวม (ต่อ)

จิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบ ประชาธิปไตย	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รวม	3.92	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.56) รองลงมา ได้แก่ ด้านจิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจิตสำนึกในหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีค่าอยู่ระหว่าง .458 – .974 ถือว่าบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงต้องมีการทดสอบ Collinearity Statistics โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor : VIF)

ตารางที่ 2 ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของหลักสารานุกรมในเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประชาชน

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
ตัวแปรหลักสารานุกรม		
เมตตากายกรรม ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง	.203	4.916
เมตตาวจีกรรม สื่อสารเข้าใจกัน	.180	5.566
เมตตามโนกรรม เคารพในความคิดผู้อื่น	.112	8.919
สาธารณโภคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	.310	3.229
ศีลสามัญญตา รับผิดชอบต่อหน้าที่	.097	10.301
ทิวฐิสามัญญตา มีความเป็นกลาง	.223	4.484

จากตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีบอกภาวะร่วมเส้นตรงพหุโดยค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ต้องมีค่ามากกว่า 0.01 ซึ่งได้ค่าระหว่าง .097 – .310 และค่าปัจจัยการขยายตัวของ

ความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) ต้องมีค่าที่ไม่เข้าใกล้หรือเกิน 10 ได้ผลการวิเคราะห์มีค่าระหว่าง 3.229 – 10.301 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วมหรือภาวะร่วมเส้นพหุจะเห็นได้ว่าตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวแปรเป็นตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอย แสดงว่าปัจจัยหลักสารานุกรมทุกด้านเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลียด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประชาชนควรมีจิตสำนึกทางการเมืองที่เหมาะสม และสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การแสดงออกอย่างสุภาพ เคารพสิทธิผู้อื่น สื่อสารอย่างมีเหตุผล ใช้ถ้อยคำสุภาพ และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความเป็นกลางในการวิเคราะห์ข้อมูล และตัดสินใจโดยยึดเหตุผล ประโยชน์ส่วนรวม และตระหนักในหน้าที่ อันเคารพกฎหมาย ลดอคติเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนักวิจัยจึงนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลียด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ด้านจิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค และ ด้านจิตสำนึกในหลักนิติธรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยประชาชนควรมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนในฐานะพลเมือง พร้อมทั้งใช้เหตุผลในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ การยึดหลักความเป็นธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม จะช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความสามัคคีในสังคม ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีประสบการณ์การมีจิตสำนึกในการร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการปกครองท้องถิ่นอีกทั้งผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ เห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงษ์ กุลศิริ และคณะ (2567 : 126-141, ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ การเสริมสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อจริยธรรมทางการเมืองของเยาวชนในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ” พบว่า ระดับจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อจริยธรรมทางการเมืองของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความซื่อสัตย์สุจริต ผู้ใหญ่ต้องสอนให้เด็กคิดและปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง ด้านการมีจิตสาธารณะ ปลูกฝังเยาวชนให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมให้มากกว่า

ประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ตนเองและละอายต่อผู้อื่น เคารพกฎหมาย รู้จักบังคับ ตัวเองให้มีความพอประมาณ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น ฝึกความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบาก เป็นตัวอย่างที่ดี ไม่พุ่มพวย ใช้ของอย่างประหยัดและรู้คุณค่า รู้จักพอเพียง เน้นคุณค่าของความพยายามมากกว่าผลสำเร็จปลายทาง

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีค่าอยู่ระหว่าง .458 – .974 ถือว่าบางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงต้องมีการทดสอบ Collinearity Statistics โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor : VIF) วัฏการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือด มีตัวพยากรณ์ที่มีค่ามากที่สุดได้แก่ ด้านทฤษฎีสัมมัญญาตา มีความเป็นกลาง ที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลือดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ 2) จิตสำนึกในเรื่องความเสมอภาค 3) จิตสำนึกในหลักนิติธรรม คือการมีจิตสำนึกในความเป็นกลางทางการเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพกฎหมาย กฎ ระเบียบของรัฐและชุมชน ตลอดจนการตระหนักรู้ในหน้าที่ของตนภายใต้กรอบกติกาสังคม เพื่อให้เกิดการมีอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน อีกทั้งยังประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีสัมมัญญาตา ซึ่งเน้นความเป็นกลาง การยึดมั่นในเหตุผล ความถูกต้อง และความยุติธรรมโดยปราศจากอคติ รวมถึงการเคารพสิทธิส่วนรวมตามกระบวนการประชาธิปไตย จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยเป็นไปอย่างสมดุลและสันติสุข เห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เชวงศักดิ์ เอี่ยมสำอาง, 2566 : 223) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง” ผลการวิจัยโดยประยุกต์ใช้ตามหลักสาราณียธรรม จากการสอบถาม พบว่า การพัฒนาการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยประยุกต์ใช้ตามหลักสาราณียธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สีสัมมัญญาตา (ความประพฤติดีเหมือนกัน) รองลงมา คือ ทฤษฎีสัมมัญญาตา (การปรับความเห็นให้เข้ากันได้) สาธารณโภคี (การได้มาแบ่งกันกินแบ่งกันใช้) เมตตามโนกรรม (การติดต่อกันด้วยความเมตตา) เมตตาวจีกรรม (การพูดกันด้วยความเมตตา) และต่ำที่สุด คือ เมตตาทายกรรม (การปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา) ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน จะเห็นได้ว่าจากการสัมภาษณ์ พบว่า การนำหลักสาราณียธรรมมาใช้ในการพัฒนาการส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชน คือ การมีจิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาคด้วยการให้เยาวชนทุกคนมี สิทธิมีเสียงเท่าเทียมกันภายใต้กฎกติกาที่วางไว้ การมีจิตสำนึกในความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็น และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน การมีจิตสำนึกในเรื่องหลักความยุติธรรมและการมีจิตสำนึก

ในเรื่องหลัก นิติธรรม ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลื้อด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ประชาชนควรมีจิตสำนึกทางการเมืองที่เหมาะสม และสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย เช่น การแสดงออกอย่างสุภาพ เคารพสิทธิผู้อื่น สื่อสารอย่างมีเหตุผล ใช้ถ้อยคำสุภาพ และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความเป็นกลางในการวิเคราะห์ข้อมูล และตัดสินใจโดยยึดเหตุผล ประโยชน์ส่วนรวม และตระหนักในหน้าที่ อันเคารพกฎหมาย ลดอคติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างยั่งยืน เห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรกร ลอศรี (2564 : 122) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอุยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้เยาวชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข การดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม ต้องหนุนเสริมด้วยหลักพุทธธรรมอันสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 สามารถนำมาแก้ปัญหาหรือช่วยสร้างจิตสำนึกให้มีความรู้สึกรักใคร่ที่ดี ควรนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย คือ (1) เมตตา กายกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) พัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตนเอง และมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม (2) เมตตา วาจากรรม (สื่อสารเข้าใจกัน) การแสดงออกทางการเมืองที่อยู่ภายใต้กฎหมาย และไม่พูดให้ร้ายบุคคลอื่น (3) เมตตา มโนกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ (4) สาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม) การเข้าร่วมเป็นจิตอาสาบริการสังคม ร่วมกับภาคีเครือข่ายทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคม (5) สีสลัมมัญญตา (รับบทบาทหน้าที่) รู้จักรับผิดชอบตนเอง และการเรียนรู้โดยบูรณาการร่วมกับสถานศึกษา 6. ทิฏฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน) เคารพกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนยินดีปฏิบัติตามข้อตกลงในสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลผาเลื้อด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยนำหลักสาราณียธรรม คือ เป็นหลักธรรมหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ร่วมกับการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางการช่วยให้เกิดการเคารพสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และหลักนิติธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนจึงสังเคราะห์องค์ความรู้เป็น RERO MODEL สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

จากภาพที่ 1 นักวิจัยได้ศึกษาและเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยซึ่งอธิบายได้ดังนี้

R = Rights and liberties จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ได้แก่ ประชาชนควรเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนอันเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย และควรใช้เหตุผลในการตัดสินใจทางการเมือง

E = Equality จิตสำนึกในเรื่องความเสมอภาค ได้แก่ ประชาชนควรมีจิตสำนึกทางการเมืองในการสร้างปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติในการเข้าถึงโอกาส โดยยอมรับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียม ช่วยลดความแตกแยก และเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

R = Rule of law จิตสำนึกในหลักนิติธรรม ได้แก่ ประชาชนควรมีจิตสำนึกทางการเมืองโดยยึดหลักปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของรัฐและชุมชน รู้หน้าที่ของตนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเป็นธรรม และกตัญญูชุมชน ทำให้การมีจิตสำนึกทางการเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

O = Outcome ผลลัพธ์ทางจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมือง ได้ผลลัพธ์ คือ ประชาชนมีการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีสัมมัญญา คือมีความเป็นกลาง โดยยึดมั่นในเหตุผล ความถูกต้อง และความยุติธรรม โดยไม่ลำเอียง และเคารพมติส่วนรวมตามกระบวนการประชาธิปไตย

สรุปและขอเสนอแนะ

การเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ควรเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองบนพื้นฐานคุณธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิหน้าที่ และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม เพื่อลดความขัดแย้งและเสริมความสามัคคี เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งการมีจิตสำนึกที่เป็นกลาง ยึดหลักเหตุผล ความถูกต้อง และเคารพกระบวนการตามกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายที่เคารพสิทธิของประชาชน และยอมรับความเท่าเทียมของทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.2 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นควรปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายและกติกาสถาบันอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ควรนำหลักสาราณียธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมือง โดยแสดงออกอย่างสุภาพ มีเหตุผล และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง

2.2 ควรนำหลักสาราณียธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมือง โดยยึดหลักความเป็นกลาง เคารพกฎหมาย เพื่อลดอคติ และสร้างกลไกในชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เกษญา ผาทอง และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. *วารสารวไลยลงกรณ์ปริทรรศน์*. 8(1) , 200–201.

องค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570) องค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด*. [ออนไลน์]. [http:// www.phaluad.go.th/แผนพัฒนาท้องถิ่น/](http://www.phaluad.go.th/แผนพัฒนาท้องถิ่น/) [20 มกราคม. 2568].

จิตรกร ลอศรี, การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมือง อโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 2565.

- เซวรงค์ดี เอี่ยมสำอาง. (2566). การส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *คุณวินิพนธ์รัฐศาสตร์คุณวิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระปัญญา สุจิตโต (สิงาม). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เณลิ้มพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร : ราชกิจจานุเบกษา.
- วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). *การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมชาติ ไตรรักษา. *การประยุกต์หลักการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข, 2560.